

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” **XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL**

BOSHLANG’ICH SINIF O’QUVCHILARINING KREATIVLIK QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI.

Xoliyeva Sevara Rustam qizi

Termiz davlat pedagogika instituti

2-bosqich magistranti

Annotatsiya: ushbu maqolada boshlang’ich sinf o’quvchilaridagi kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish maqsadida foydalanish lozim o’qituvchi vazifalari haqidagi kerakli ma’lumotlar va manbalar keltirib o’tilgan. Maqolada berilgan ma’lumotlar asosida o’qituvchilar va ota-onalar o’zilar uchun kerakli tavsiyalarni olishlari mumkin.

Kalit so’zlar: ta’lim, metodika, tafakkur, kreativlik, belgi, mashq, fikrlash, ijodkorlik, fikrlash, erkinlik.

Abstract: This article provides the necessary information and resources on the tasks of a teacher to be used in order to develop creative abilities in primary school students. Based on the information provided in the article, teachers and parents can get the necessary recommendations for themselves.

Keywords: education, methodology, thinking, creativity, character, exercise, thinking, creativity, thinking, freedom.

Аннотация: В статье представлена необходимая информация и ресурсы о задачах учителей, которые следует использовать для развития творческих способностей учащихся начальной школы. На основе информации, представленной в статье, педагоги и родители могут получить необходимые для себя рекомендации.

Ключевые слова: образование, методология, мышление, творчество, характер, упражнение, мышление, творчество, мышление, свобода.

Boshlang’ich sinf o’quvchilariga ona tili fanini o’qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning nazariy asosi sifatida ta’lim jarayonining samaradorligini ta’minlashda muhim rol o’ynaydi. Ushbu shart-sharoitlar o’qituvchilarning malakasi, ta’lim muhiti, resurslar, tizimli yondashuv,

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

ota-onalar hamkorligi, gender yondashuv, madaniy integratsiya, baholash tizimi va texnologik ta’minotni o‘z ichiga oladi, chunki ular bolalarning ijodiy fikrlashini, nutqiy faoliyatini va yangi g‘oyalar yaratish qobiliyatini shakllantirishga qaratilgan. Jahon pedagogikasida ona tili ta’limi orqali kreativlikni rivojlantirish bolalarning shaxsiy rivojlanishini ta’minlashning asosiy omili sifatida ko‘rilmoqda, masalan, ona tili darslarida ijodiy faoliyatni tashkil etish bolalarning til ko‘nikmalarini va emotsional intellektini bir vaqtda oshiradi. O‘zbekiston ta’lim tizimida ushbu shart-sharoitlar milliy ta’lim standartlari (DTS) va «Ta’lim to‘g‘risida»gi Qonun asosida joriy etilmoqda, chunki ular bolalarning kreativ potensialini milliy madaniyat unsurlari bilan bog‘lab, jamiyatning innovatsion talablariga javob beradi. Ilmiy izlanishlar shuni ko‘rsatadiki, pedagogik shart-sharoitlarni to‘g‘ri tashkil etish bolalarning kreativlik darajasini 25-30% ga oshirishi mumkin, bu esa ta’lim sifatini yaxshilaydi va bolalarning mustaqil fikrlashini rag‘batlantiradi. Ushbu shart-sharoitlar ta’lim jarayonini kompleks va bosqichma-bosqich qiladi, chunki ular nazariy asoslarni amaliyotda qo‘llashga asos yaratadi[6 ;1-15-b.].

Yana bir asosiy jihati o‘qituvchilarning malakasini oshirish bo‘lib, chunki ona tili darslarida kreativlikni rivojlantirish o‘qituvchining ijodiy yondashuviga bog‘liq. Jahon tajribasida o‘qituvchilar uchun kreativ pedagogika bo‘yicha maxsus treninglar bolalarning rivojlanishini ta’minlaydi, masalan, ona tili ta’limida ijodiy faoliyatni loyihalash o‘qituvchining kasbiy kompetensiyasini talab qiladi. O‘zbekiston ta’limida o‘qituvchilarning kreativ salohiyatini rivojlantirish ona tili darslarida bolalarning fikrlashini oshirishga yordam beradi. Ushbu shart-sharoit o‘qituvchilar uchun doimiy malaka oshirish kurslarini o‘z ichiga oladi, chunki ular bolalarning individual farqlarini hisobga olgan holda topshiriqlar yaratishni o‘rgatadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘qituvchilarning kreativ malakasi bolalarning til va ijodiy rivojlanishini 20% ga yaxshilaydi, bu esa ta’lim jarayonini samarali qiladi. Masalan, o‘qituvchilar uchun maxsus dasturlar orqali ona tili darslarida ijodiy yozish va hikoya yaratish usullarini o‘rgatish bolalarning tasavvurini kuchaytiradi. Shu bilan birga, o‘qituvchilarning malakasi oshirilishi ta’lim tizimining umumiy sifatini yaxshilaydi va bolalarning motivatsiyasini oshiradi, chunki malakali o‘qituvchi bolalarning ichki ijodiy potensialini ochib beradi. O‘qituvchilarning kreativ malakasi bolalarning til savodxonligini va ijodiy qobiliyatini bir vaqtda rivojlantiradi, bu ta’limning integratsion xususiyatini kuchaytiradi. [8 ;1-15-b.].

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” **XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL**

Boshlang‘ich sinflarda kreativlikni rivojlantirishning nazariy asoslari yana bir muhim elementi ta’lim muhitini tashkil etish bo‘lib, chunki ona tili darslarida kreativlikni rivojlantirish uchun qulay va rag‘batlantiruvchi muhit zarur. Jahon izlanishlarida ta’lim muhiti bolalarning ijodiy faoliyatini faollashtirishda asosiy rol o‘ynaydi, masalan, sinf xonasida ijodiy burchaklar va raqamli resurslar bolalarning tasavvurini oshiradi. O‘zbekiston maktablarida ta’lim muhiti milliy adabiyot va folklor unsurlari bilan boyitiladi, bu bolalarning madaniy kreativligini rivojlantiradi. Ushbu shart-sharoit sinf infratuzilmasini yaxshilash, interfaol taxtalar va ijodiy materiallarni joriy etishni o‘z ichiga oladi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, qulay ta’lim muhiti bolalarning motivatsiyasini 25% ga oshiradi, chunki u bolalarning o‘zini erkin ifoda etishiga imkon beradi. Masalan, ona tili darslarida guruh ijodiy ishlar uchun maxsus zonalar tashkil etish bolalarning hamkorlik qobiliyatini kuchaytiradi. Shu bilan birga, ta’lim muhiti bolalarning emotsional holatini yaxshilaydi va ta’lim jarayonini qiziqarli qiladi, chunki u bolalarning ichki rag‘batini faollashtiradi. Ta’lim muhiti bolalarning ijtimoiy rivojlanishini ta’minlaydi va ona tili darslarida ijodiy faoliyatni rag‘batlantiradi, bu ta’limning sifatini oshiradi[4 ;1-10-b.].

Ta’lim muhitining dolzarbligi raqamli texnologiyalar davrida namoyon bo‘ladi, chunki ona tili darslarida kreativlikni rivojlantirish uchun raqamli vositalar zarur. Jahon tajribasida raqamli muhit bolalarning ijodiy fikrlashini oshiradi, masalan, virtual hikoya yaratish platformalari bolalarning nutqiy faoliyatini yaxshilaydi. O‘zbekiston ta’limida muhitni raqamlashtirish pandemiya davridagi tajribaga asoslanadi, qaerda onlayn resurslar kreativlikni 15% ga oshirgan. Ushbu shart-sharoit internet va raqamli qurilmalar bilan ta’minlashni talab qiladi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, raqamli muhit bolalarning innovatsion yondashuvlarini 30% ga oshiradi, chunki u interfaol topshiriqlar berishga imkon beradi. Masalan, ona tili darslarida Kahoot yoki Storyboard That vositalari bolalarning she’r yaratish qobiliyatini kuchaytiradi. Shu bilan birga, raqamli muhit bolalarning raqamli savodxonligini oshiradi va ta’lim jarayonini zamonaviy qiladi, chunki u global tendentsiyalarga mos keladi. Raqamli muhit bolalarning o‘quv natijalarini yaxshilaydi va ona tili darslarida ijodiy faoliyatni interfaol qiladi, bu ta’limning samaradorligini oshiradi.

Nazariy asosi sifatida muhim resurslari jihatida material va texnik ta’minotni o‘z ichiga oladi, chunki ona tili darslarida kreativlikni rivojlantirish uchun maxsus resurslar zarur. Jahon izlanishlarida

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO’LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

resurslar bolalarning ijodiy faoliyatini rag‘batlantiradi, masalan, ijodiy kitoblar va o‘yin materiallari bolalarning tasavvurini oshiradi. O‘zbekiston ta’limida resurslar milliy darsliklar va raqamli kontent bilan boyitiladi, bu bolalarning kreativligini milliy kontekstda rivojlantiradi. Ushbu shart-sharoit darsliklarni yangilash va ijodiy vositalarni joriy etishni talab qiladi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, resurslarning yetarliligi bolalarning kreativ darajasini 20% ga oshiradi, chunki u bolalarning o‘zini ifoda etish imkoniyatlarini kengaytiradi. Masalan, ona tili darslarida milliy ertaklar bazasi bolalarning hikoya yaratish qobiliyatini kuchaytiradi. Shu bilan birga, resurslar ta’lim jarayonini boyitadi va bolalarning motivatsiyasini oshiradi, chunki u qiziqarli materiallar beradi. Resurslar bolalarning til savodxonligini va ijodiy qobiliyatini bir vaqtda rivojlantiradi, bu ta’limning integratsion xususiyatini kuchaytiradi.

Kreativ fikrlash – bu innovatsion (yangi, novator, original, nostandart, noodatiy va hokazo...) va samarali (amaliy, natijaviy, tejimli, optimal va hokazo) yechimlarni topish, yangi bilimlarni egallash, tasavvurni ta’sirchan ifodalashga qaratilgan g‘oyalarni ishlab chiqish, baholash va takomillashtirish jarayonida samarali ishtirok etish qobiliyatidir. Shaxsning kreativligi uning tafakkurida, muloqotida, his-tuyg‘ularida, muayyan faoliyat turlarida namoyon bo‘ladi. [2 ;1-15-b.].

Kreativlik – bu insonning shaxsiy xususiyati bo‘lib, uning o‘z-o‘zini takomillashtirib va rivojlantirib borishi bilan bog‘liq. Kreativlik (lot., ing. “create ” – yaratish, “creative ” yaratuvchi, ijodkor) – individning yangi g‘oyalarni ishlab chiqarishga tayyorlikni tavsiflovchi hamda mustaqil omil sifatida iqtidorlikning tarkibiga kiruvchi ijodiy qobiliyati. Shaxsning kreativligi uning tafakkurida, muloqotida, his-tuyg‘ularida, muayyan faoliyat turlarida namoyon bo‘ladi. Bolalarda kreativlikni rivojlantirishda quyidagilarga e’tibor qaratish zarur:

- 1) ular tomonidan ko‘p savollar berilishini rag‘batlantirish va bu odatni qo‘llab-quvvatlash;
- 2) bolalarning mustaqilligini rag‘batlantirish va ularda javobgarlikni kuchaytirish;
- 3) bolalar tomonidan mustaqil faoliyatni tashkil etilishi uchun imkoniyat yaratish;
- 4) bolalarning qiziqishlariga e’tibor qaratish.

Quyidagi omillar shaxsda kreativlikni rivojlantirishga to’squinlik qiladi:

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” **XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL**

- 1) o‘zini tavakkaldan olib qochish;
- 2) fikrlash va xatti-harakatlarda qo‘pollikka yo‘l qo‘yish;
- 3) shaxs fantaziyasi va tasavvurining yuqori baholanmasligi;
- 4) boshqalarga tobe bo‘lish;
- 5) har qanday holatda ham faqat yutuqni o‘ylash. [3 ;1-15-b.].

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarning kreativ qobiliyatini rivojlantirish usullari va vositalariga ta‘sir qiluvchi muhim omillardan biri o‘qituvchi-o‘quvchilar hamkorligi ekanligiga alohida e‘tibor qaratildi. Ma‘lumki, ta‘lim jarayoni ikki yoqlama xarakterga ega bo‘lib, o‘qituvchi va o‘quvchilarning teng munosabatlaridan tashkil topadi. Bu jarayonga rahbarlik qiluvchi o‘qituvchi ta‘lim jarayonining to‘g‘ri tashkil etilishi, ta‘lim maqsadlarining to‘g‘ri amalga oshirilishi va ta‘lim natijalari uchun javobgar shaxs hisoblanadi. Ammo bu, ta‘lim jarayoni o‘qituvchining to‘liq hukmronligi ostida amalga oshadigan jarayon, degan noto‘g‘ri fikrning tug‘ilishiga asos bo‘la olmaydi. Hozirgi davr talabi ham kimnidir bo‘ysundirish orqali emas, balki hamkorlik munosabati yordamida ijobiy natijaga erishishdir. Ta‘lim jarayonida o‘quvchilar faoliyatining shakllanishi fan asoslarini o‘zlashtirishga oid mexanizmgina bo‘lib qolmasdan, balki shaxsning umumiy ijtimoiy-madaniy qobiliyatlarini tarkib toptirishga ham qaratilishini unutmazlik lozim. Bizningcha, o‘quv vaziyati ta‘lim jarayonini tashkil qiluvchi o‘zgaruvchan tizim sanalib, u quyidagicha ikki qismdan iborat:

- o‘qituvchi bilan o‘quvchilar hamkorligi;
- o‘quvchilarning o‘zaro bir-birlari bilan hamkorligi[5 ;1-15-b.].

Kreativlik va o‘zaro hamkorlik bir-biriga mustahkam bog‘liq. Zero, faqatgina yangicha yondashuv asnosida hamkorlik vujudga keladi va mana shu hamkorlikda ijodkorlik o‘z ifodasini topadi. Pedagogik kreativlikni faqatgina yangilikka, tajribalar o‘tkazishga intilish deb tushunmaslik kerak. Bu intilish sog‘lom fikrning rasmiyatchilik ustidan g‘alabasini ham ifoda etadi. Demokratiya, oshkoralik bo‘lmagan joyda, ma‘muriyatchilik va o‘qituvchining irodasi bilan dars jarayonida o‘quvchilarning mustaqil fikrlash faoliyatiga rahna solinsa ijodiy hamkorlik barham topadi. Boshlang‘ich sinf darslarida o‘quvchilarning kreativ qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladigan topshiriqlar ustida ishlash alohida o‘rin tutadi. O‘quvchi o‘zi uchun qulay sharoitda hayotiy va o‘quv tajribasiga tayanib og‘zaki yoki

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO’LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” **XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL**

yozma nutqi orqali fikrlash faoliyatini amalga oshiradi. Unda har bir fanning o’zi uchun noma’lum qirralari xususida o’qituvchi bilan faol hamkorlik qilish uchun ruhiy tayyorgarlik paydo bo’ladi. U mavzu yuzasidan berilgan savollarga tegishli javob qaytarish uchun mustaqil ijodiy izlanishlarga harakat qiladi. O’qituvchi bunday hamkorlik jarayonida o’quvchilarning kreativligini o’stirish bilan birga diagnostik vazifani ham bajaradi, ya’ni o’quvchilarning qobiliyati, qiziqish doirasini aniqlaydi, kreativ iqtidorini chamalaydi. Kreativlikni rivojlantiruvchi topshiriqlar ustida ishlash jarayonida bu g’oyat muhimdir[7 ;1-15-b.].

Boshlang’ich ta’lim – bu har bir bolaning hayotida chuqur iz qoldiruvchi ta’lim turidan biri bo’lib, ta’limning bu bosqichida pedagog o’qituvchilarga katta mas’uliyat yuklatiladi. Ya’ni boshlang’ich sinf o’quvchilarining kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi hali maxsus o’rganishni talab etmoqda. O’quvchilar o’z-o’zidan kreativ bo’lib qolmaydi. Uning kreativ qobiliyati ma’lum vaqt ichida izchil o’qib-o’rganish, o’z ustida ishlash orqali shakllantiriladi va asta-sekin takomillashib, rivojlanib boradi. O’qituvchilar o’quvchilar bilan hamkorlikda ish yuritib, ularning har bir fikrini inobatga olishi va buni o’quvchiga sezdirishi kabi muhim vazifalarni bajarish orqali o’quvchilarni o’zgacha yondashuvli ya’ni kreativ bo’lishlariga erishishi mumkin. O’qituvchi o’quvchilarga muammoli masala va vaziyatlarni berib, o’quvchining masala yechimini topishga ijodiy yondashishi undagi hissiy irodaviy sifatlarni rivojlanishiga yordam beradi. Bu o’quvchilarni o’z ustida ishlash, mustaqil o’qib o’rganishiga imkoniyat, ichki ehtiyojning oshishiga turtki bo’ladi. «Kreativlik» tushunchasi «ijod» tushunchasi bilan bog’liq. Biroq, «kreativlik» tushunchasi tegishli lug’atlarda munosib differentsiyasini topmagan va ijod psixologiyasida yetarlicha aniqlanmagan. O’nlab ilmiy ishlarda kreativlikning u yoki bu qirralariga turlicha yondashib, har xil darajada qamrab olinayotganligiga qaramasdan, hozirgacha na muammoning o’ziga va na unga taalluqli bo’lgan amaliy savollarga nisbatan yagona to’xtam mavjud emas.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI

1. Pedagogik kompetentlilik va kreativlik asoslari moduli bo’yicha o’quv-uslubiy qo’llanma. :– Toshkent 2015,40 bet

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

2. Davletshin M.G., Do’stmuhamedova Sh., Mavlanov M., To’ychiyeva S. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya. (O’quv metodik qo’llanma). Nizomiy nomidagi TDPU. 2004-yil. 102 b. 46-47 betlar.

3. Innovatsion ta’lim texnologiyalari va pedagogik kompetentlik moduli bo’yicha o’quv-uslubiy majmua – Toshkent. 2016

4. Jo’rayev P.X., Raximov B.X., Xomatov SH.F. Yangi pedagogik texnologiyalar. Muammoli ta’limga asoslangan o’quv-metodik qo’llanma. –T.: Fan, 2005, 66 b.

5. Adizov B. Boshlang’ich ta’limni ijodiy tashkil etishning nazariy asoslari: Ped. fan. dok. ... dis. –Toshkent, 2003. – 276 b.

6. Aliyev A. O’quvchilarning ijodkorlik qobiliyati. –Toshkent: O’qituvchi, 1991. 40 bet.

7. Y.G’ulomov, I.Rasulov, X.Rustamov, B.Mirzaaxmedov. O’zbek tili o’qitish metodikasi. Qo’llanma. Toshkent-1975. 121-bet.

8. Nisanbayeva Akmaral, Tagayeva Jannat “Boshlang’ich sinflarda ona tili va o’qish darslarini kreativlik asosida tashkil qilish usullari”

1.